

AZ EGÉSZSÉG MINT A KÖZÖSSÉG ALAPPILLÉRE

Mató-Juhász Annamária - Marien Anita

egyetemi tanársegédek

Miskolci Egyetem Marketing Intézet Turizmus Tanszék

1. BEVEZETÉS

Napjainkban egyre inkább el kell fogadnunk, hogy a racionalitás mellett a lelki jelenségek a gazdasági teljesítményt alapvetően meghatározzák. (Garai, 1998) Másik világméretű tendencia, hogy az informális kapcsolatok beszűkülése mellett az individualizmus előtérbe kerül a közösségi együttműködéssel szemben. (Putman, 2002) Ezzel párhuzamosan a globalitás mellett egyre inkább felértékelődik a lokalitás. Az Európai Unió országok viszonylatában kiemelten kezeli a gazdasági és társadalmi kohézió kérdéskörét. A kohéziós célok eléréséhez kidolgozott programok csak abban az esetben lehetnek sikeresek, ha erős a térségi összefogás.

A térségi versenyképességi kutatásokban a befolyásoló objektív tényezők mellett egyre gyakrabban jelenik meg az életminőség, amelynek egyik fontos eleme az egészség. Hipotézisünk szerint – amelynek vizsgálatára jelen cikkben nem kerül sor – az egészség mint érték lehet egy lokális közösség központi értéke, amely köré szervezve megfogalmazható a közös jövőkép. Az egészségre törekvés, az egészségmegőrzés általános motiváció az emberben időtől, kortól, nemtől és egyéb egyéni jellemzőktől eltekintve.

„Fogj össze lokálisan, hogy versenyezhes globálisan!” (Landabaso, 2003) találkozunk a jelszóval. Igen ám, de mennyire lehet egy irányba fordítani az adott településen, térségben élőket? Létezik-e kollektív identitás, vagy meg tud-e nyilvánulni az identitás közösségi szinten? Milyen eszmék, értékek, célok váltják ki a településen, térségben élők azonosulását? Mi az a motiváció, amely hasonló, vagy közel azonos hatású tevékenységekre ösztönzi az embereket? Mi lehet a közös nevező, amelyet érdektől, hovatartozástól, jövedelmi helyzettől, életkortól (vagyis az individuális jellemzőktől) függetlenül mindenki ért és vezérelheti mindennapi életét? Mi az az érték, amely egyformán fontos az egyén és a közösség számára is?

Jelen cikk az utóbbi évtizedekben lezajlott társadalmi változásokat, a jelenleg is zajló társadalmi folyamatokat vizsgáló, induló kutatás

előkészítő szakaszában születik, amelyben a kapcsolódó fogalmak, jelen esetben az identitás, az egészség fogalmának tisztázása a cél.

2. A SIKERES KÖZÖSSÉG – SIKERES TELEPÜLÉS

A hazai városkutatás egyik legjelentősebb képviselője szerint:

„...Az a sikeres régió, melyet lakói többsége sikeresnek érez – s ezt az érzést sokféle, s nemcsak gazdasági tényező összjátéka eredményezheti”.

De mit is jelent a „sikeres város”?

1. A sikeres város képes a gazdasági szerkezet változtatására.
2. A sikeres város szolgáltató szektorában magas az értékhozzáadó ágazatok száma.
3. A sikeres várost a tudásalapú termelés jellemezi.
4. A sikeres városban erős az innovációs képesség.
5. A sikeres városban döntések születnek (stratégiai tervezés, innovációk létrehozása, nagyberuházások).
6. Erős és gyarapodó a középosztály.
7. A sikeres város nagy értékű környezetet nyújt.
8. A sikeres város jól kezeli konfliktusait.
9. Jelentősek a külső kapcsolatai.
10. A sikeres városban növekszik a jövedelem és a foglalkoztatás.

(Enyedi 1998)

Az egyik, hazánkban ritkábban megjelenő felfogás a városok vizsgálatában a város belső viszonyaiból indul ki. A sikeresség kérdése a fenntarthatóság, a helyi társadalom viszonyaiban, működésében vizsgálható. (Feinstein, 1999; Logan-Molotch, 1999) Mivel a településen emberek élnek, így a városverseny területileg és társadalmilag jól lehatárolható embercsoportok versengéseként is értelmezhető. A városversenyben jól szereplő települések komoly problémákkal küzdenek a „társadalmi igazságosság”-ot véve górcső alá. Például az esélyegyenlőség érvényesülését, vagy a szegregációt, vagy az egészségi állapotot tekintve. Vagyis a város javuló gazdasági teljesítménye nem eredményezi egyértelműen a társadalmi különbségek csökkenését – sőt, nem ritkán éppen ellenkezőleg. Kérdezhetnénk: virágzó gazdaság – társadalmi, pszichológiai bajok?

Több sikeresség kérdését vizsgáló kutatásban felbukkan az életminőség javítása, mint a sikeresség célrendszerének csúcsa. Ezekben a vizsgálatokban azonban azt feltételezik, hogy ha a gazdaság fejlődik, akkor az életminőség is javul, és a társadalmi problémák is enyhülnek. A

valóság azonban csak kis mértékben támasztja alá ezt a következtetést. (Boros Lajos: A városverseny igazi vesztese)

Az utóbbi évek városkutatásai alapján kijelenthetjük, hogy az erősebb identitástudat segíti a régió (város, ország, stb.) versenyképességét, sikerességét, innovativitását, fejlődését. (Bierbaum Erika: Városkutatás, város-identitás) A hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján visszahat az identitás-tudat helyi szintű erősödésére a siker közösségi megélése és belső értékelése révén.

3. AZ IDENTITÁS FOGALMA

Az identitás az 1980-as évektől került az érdeklődés középpontjába, és azóta is gyakran hallott, de egyértelműen alig meghatározható fogalom, használja a pszichológia, a politika, a szociológia, a marketing. Szoktuk mondani, hogy mindig arról beszélünk legtöbbet, ami hiányzik, így az identitás gyakori használata pontosan annak hiányára, bizonytalanságára utal mind az egyén, mind a közösségek életében.

Az identitás röviden: "Önmagunkat megismerni, felismerve és elismerve lenni". (Greverus, 1995)

"Identitás - azonosságtudat; annak tudatosítása, hogy 'ki és mi vagyok', sőt először is, hogy 'én - én vagyok'. ... Az egyének a társas interakciók során, mások reakcióit megtapasztalva ébrednek saját létük tudatára, s ezekből a tapasztalatokból építik fel énjüket. ... Az identitásnak fontos alkotóeleme a csoport-hovatartozás, a szűkebb értelemben vett társas identitás. A társas identitás egy csoporttal való azonosulás, tehát az 'én' 'mi'-vé alakítása." (MTA, Filozófiai Intézet, 2004) Az identitás egy integrációs folyamat eredménye, amelyikben az én-identitás egyensúlyban van a közösségi identitással.

Raagmaa (G. Raagmaa, 2003) szerint szemléletes megközelítéshez juthatunk, ha a közösségi identitást az ismert Maslow-féle szükséglet-hierarchia modellből vezetjük le. A hierarchiában az alapszükségleteket a valahová tartozás szükséglete követi, amely a legerősebb szociális motiváció, hiszen ahol erős a közösségi identitás, ott az egyén azonosul a közösség értékeivel, így joggal számíthat a közösség elismerésére, és elindulhat az önmegvalósítás felé.

A pszichológiai megközelítések közül legelterjedtebb Aronson elmélete, aki a társas befolyásolásra való reagálás három fajtáját különbözteti meg: a behódolás, az azonosulás és az internalizáció. Kiemelendő az azonosulás (identifikáció) fogalma: a befolyásolás alanya olyan szeretne lenni, mint a befolyásoló. Az egyén hinni kezd az átvett véleményekben

és értékekben. Az azonosulás fő komponenseként Aronson a vonzerőt tartja. Azonosulunk a modellel, annak nézeteit is szeretnénk átvenni. (Aronson, 1987) Az identitástudat terjedése egy közösségben jól leírható az azonosulás elvei mentén. (Bierbaum Erika: Városkutatás, város-identitás)

Az identitásnak Hall elméletében három koncepciója van: a felvilágosodás szubjektuma; a szociológiai szubjektum; és a posztmodern szubjektum. A felvilágosodás szubjektumának alapja maga az egyén születésekor létezik, és vele együtt bontakozik ki, miközben lényegileg változatlan az ember, ez lényegében nem változik az egyén létezése folyamán.

A szociológiai szubjektum fogalma azt a belátást tükrözi, hogy a szubjektum belső magja nem autonóm és önálló, hanem azokkal a „szignifikáns másokkal” fenntartott viszony során formálódik, akik a szubjektum által lakott világok értékeit, jelentéseit és szimbólumait - kultúráját - közvetítik a szubjektum felé. A szociológiai szubjektum elve szerint az identitás áthidalja a személyes és nyilvános világok közti szakadékot. Ez azt jelentheti, hogy az embert folyamatosan befolyásolja és változtatja a környezete.

Ez a két koncepció ma elmozdulóban van. Az a szubjektum, amit előzőleg egységes és stabil identitásként tapasztaltak meg, széttöredezik, nem egyetlen, hanem több, néha ellentmondásos és határozatlan identitásból áll össze. Ennek eredménye a posztmodern szubjektum, ami nem rendelkezik rögzült, lényegi vagy folytonos identitással. A szubjektum szituációnként, alkalmanként különböző identitásokat ölt magára, melyek nem gyűlnek egy koherens „én” köré. Vagyis, az emberek mindent képesek befogadni, és azonosulni vele. Ezek a kozmopolita vonások jelentkeznek napjainkban egyre több személyiség viselkedésének szabályszerűségeiben. (Bierbaum Erika: Városkutatás, város-identitás)

A tömegkommunikáció, a mobilitás hihetetlen felgyorsulása, a nagyvárosok keletkezése az áttekinthető, biztonságot adó, identitást támogató struktúrák fellazulásával, illetve felbomlásával, az ipari társadalom kialakulásával eltömegesedéshez, a *"magányos tömeg"*-hez vezetett. (David Riesmann, 1983) A *"belülről irányított ember"* helyére egyre inkább a *"kívülről irányított"* lépett, aki identitását csoportokkal, ideológiákkal való sokszor kritikátlan azonosulásban keresi, így nagymértékben manipulálhatóvá válik a tömegkommunikáció eszközei, a médiák, a reklám, a politikai propaganda számára. (Pfitzner Rudolf, 2005)

Böhm Antal „Területi identitás Magyarországon” című tanulmányában hangsúlyozta az elit és a média közvélemény-formáló szerepét és további kutatások fontosságát.

J. Habermas „Válogatott tanulmányok” c. kötetében az érték- és normaképző kommunikáció kollektív identitást alakító hatásaira helyezi a hangsúlyt.

Az identitás irányítja a célállítást, a legfontosabb viselkedést meghatározó tényező. „Egy társadalom valamilyen módon létrehozza identitását és saját teljesítményének köszönheti, ha nem veszti azt el.” (Habermas 1994) Minden településnek közösséggé kell válnia, meg kell találnia azt a központi értéket, amelyre építheti a közösség által elfogadott, vagyis a közösség azonosulási vágyának eleget tevő jövőképet.

4. AZ EGÉSZSÉG FOGALMA

A cikkben alkalmazott egészségfogalom holisztikusan kerül értelmezésre. Ez a megközelítés reneszánszát éli. A holizmus kifejezés (a görög „holos” szóból) a teljesség figyelembevételét jelenti. A holisztikus értelmezésű egészség az embert egésznek tekinti, feltételezi testének, szellemének és lelkének egységét. A holisztikus szemlélet nem új keletű fogalom. Már az ősi indiai orvosi tudásban, az ájurvédában (az élet tudománya) is jelen volt. A kínai filozófia Tao tö kint (Az út és erény könyve) írásában is megjelenik. A taoizmus szerint a szellem nyugalma és kiegyensúlyozottsága a legfontosabb. Az ókor gondolkodásban a természetismeret és az emberismeret nem vált szét külön tudományokra. A görög természetfilozófusok egészségképe a harmónia meglétét, betegségképe a harmónia hiányát feltételezi, az egészség helyreállításának kulcsa pedig a megbomlott arányok rendezése. A modern természetgyógyászat közvetlen előfutára a „new age” mozgalom volt.

A jelen kori holisztikus egészség feltételezi, hogy az emberben a testi, lelki és szellemi tényezők szoros egységben és kölcsönhatásban működnek. Nem képzelhető el egyik változása anélkül, hogy ne hatna ki a másik két tényezőre. Az egészség egyfajta adaptációs készségként is kiegészül, amellyel a körülöttünk lévő változásokra reagálunk. A sikeres adaptáció csak jó egészséggel lehetséges.

Az egészségfogalomhoz az alábbi értékek köthetők: egyéni felelősség, közösségi szemlélet, interdiszciplinaritás, civil szervezetek, szubszidiaritás, egyéni és közösségi öntevékenység és helyi kezdeményezések integrációja (Tringer 2002). Egészségesen élni nem

egyenlő azzal, hogy az egészséget, mint értéket önmagában elfogadjuk. Az egészséges életvitel sokkal inkább azon az értékrendszeren alapul, amellyel a bennünket körülvevő világhoz viszonyulunk.

Jelen cikkben egészség alatt a test-lélek-szellem egységét és egyensúlyát értjük, ami sohasem fogható fel stabil, állandó minőségként, és amely azon az értékrendszeren alapul, amellyel a bennünket körülvevő világhoz viszonyulunk.

5. AZ EGÉSZSÉG MINT TÁRSADALMI PROBLÉMA MEGJELENÉSE

Ebben a fejezetben rövid áttekintésre kerülnek az egészség, mint a társadalom egyik legfontosabb égető kérdésének felmerülései, bizonyítva, hogy nem új keletű téma az egészség társadalomra kifejtett hatásának vizsgálata.

Az első egészséggel, mint társadalmi problémával kapcsolatos világkonferenciára Alma-Atában került sor 1978-ban, ahol deklarálták, hogy az egészség - ami teljes fizikai, lelki és társadalmi jólétet jelent, és nem egyszerűen a betegség vagy fogyatékosság hiányát - alapvető emberi jog. Az emberek egészségének megőrzése és fejlesztése a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés elengedhetetlen feltétele, ami hozzájárul az élet minőségének javításához. Célja az, hogy minden ember olyan egészségi állapotba kerüljön, amely társadalmilag és gazdaságilag is termékeny életet tesz lehetővé számukra.

A konferencia résztvevői szerint az egészségügyi ellátás biztosítja a következőket: a leggyakoribb egészségproblémákkal kapcsolatos oktatást, valamint azok megelőzésének és visszaszorításának módszereit; elősegíti az ételmezeirellátást és a megfelelő táplálkozást; a biztonságos vízellátást és előmozdítja az alapvető higiénét; az anya- és csecsemővédelmet, a családtervezést és a fertőző betegségek elleni védőoltásokat; az endémiás betegségek megelőzését és féken tartását; nélkülözhetetlen gyógyszereket. Emellett bevonja az összes, a nemzeti és közösségi fejlődésben érintett szektort, különösképpen a mezőgazdaságot, az állattenyésztést, az ételmezeireipart, az oktatást, a lakásépítésért és közmunkákért felelős intézményeket, valamint a tömegközlelési és az egyéb ágazatokat; követeli mindezek törekvéseinek összehangolását; és elősegíti a legteljesebb mértékű közösségi és egyéni önállóságot.

A következő ilyen jellegű konferencia Ottawában volt 1986-ban, ahol megfogalmazásra került az egészségfejlesztés. Az a folyamat, amely módot ad az embereknek, közösségeknek egészségük fokozott kézben tartására és tökéletesítésére. A teljes fizikai, szellemi és szociális jólét állapotának elérése érdekében az egyénnek vagy csoportnak képesnek kell lennie arra, hogy megfogalmazza és megvalósítsa vágyait, kielégítse szükségleteit, és környezetével változzék vagy alkalmazkodjon ahhoz. Az egészség a mindennapi élet erőforrása. Az egészségfejlesztés így nem csupán az egészségügyi ágazat kötelezettsége. Az egészségfejlesztés összehangolt tevékenységet követel valamennyi érdekelttől: kormányoktól, egészségügyi és más szociális, gazdasági ágazatoktól, nem kormányzati és önkéntes szervezetektől, helyi hatóságoktól, az ipartól és a tömegtájékoztatástól. Nagyon fontos lehetővé tenni az emberek számára azt, hogy egész életükön keresztül tanuljanak, felkészüljenek az élet valamennyi szakaszára.

A Dzsakartai konferencián 1997-ben kijelentették, hogy az egészség előfeltételei: a béke, lakhatás, oktatás, társadalmi biztonság, társadalmi kapcsolatok, élelem, jövedelem, a nők jogai, stabil ökoszisztéma, a források fenntartható felhasználása, a társadalmi igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása és az egyenlőség. Ez megköveteli új, egyenlő alapon történő partneri viszony kialakítását az egészség érdekében a különböző ágazatok között, a társadalomirányítás minden szintjén. Az együttműködés döntő.

2004-ben Genfben pedig kiemelt jelentőséget tulajdonítottak az egészséges életmód propagálásának a gyermekek és fiatalok körében, hiszen ők alkotják a jövő társadalom alapját.

6. AZ EGÉSZSÉGGKULTÚRA FOGALMA

Mivel az egészség nem önmagában kerül értelezésre, szükséges az egészségkultúra fogalmának bevezetése. Ennek a kultúrának a kialakítása alapja az egészséges társadalomnak. A szocializáció tartalma maga a kultúra, vagyis mindazoknak az anyagi és szellemi javaknak az összessége, amit az emberiség létrehozott. A személyiség létezésének az a feltétele, hogy ontogenezise során e kultúrának az elemeit elsajátítsa, interiorizálja. Az interiorizált kultúrát nevezzük műveltségnek. Az egészségkultúra maga az életmód, azaz az elsajátított életmód jelenti azt a közvetítő mechanizmust, amely az objektív társadalmi kultúra valamint a társadalomban létező egyének egészségi állapota között van.

Az egészségkultúra mind egyéni, mind közösség szinten, folyamatosan változik, fejlődik, javul a tapasztalatok és a tanulás hatására, ami azt eredményezi, hogy az egészség lélekben, attitűdben módosítható előfeltételei, úgymint társadalmi kapcsolatok, emberi jogok tiszteletben tartása és egyenlőség megélése folyamatosan változnak. *A szokások újragondolása, felülvizsgálata ezért az egészséges egyén és az egészséges közösség meghatározója!*

7. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS FOGALMA

A folyamat, amely során az egészségkultúra kialakul, az egészségnevelés. Ennek fogalma kerül értelmezésre a következőkben. Az egészségnevelés, mint tudományág (diszciplína) határtudományként működik: az orvostudományok anyagán kívül más társadalomtudományokból is diffundál át tartalom az egészségnevelés diszciplínájába, különösen a pedagógiából, pszichológiából, a neveléstudományból, a szociológiából. (Gritz Arnoldné: Az egészségfejlesztés kompetenciái a XXI. században. - In: Egészségfejlesztés. - 2007. 48. évf. 3. sz., p. 3-9.) Az egészségnevelés az a tevékenység, amelynek végzése során az egészség megőrzésére, visszaszerzésére, idült betegség esetén a rosszabbodás megakadályozására irányuló egyéni és közösségi magatartásra készítjük az embereket.

Az egészségnevelés célja: az egészségkultúráltság kialakítása.

Az egészségnevelés feladata: az emberek tudatos és felelősségteljes magatartásának kialakítására irányuló sokoldalú nevelőtevékenység, amely a gyerekeket egészségmagatartásuk formálásával előkészíti arra, hogy felnőttként aktív szerepet tudjanak majd játszani életminőségük alakításában, megőrzésében.

Az egészségnevelés területei: test-lélek-szellem.

Az egészségnevelés tárgya az egyén, a személyiség, olyan szemléletű attitűd kialakítása, amelynek segítségével az egyén interiorizálhatja azokat az egészséges életmóddal és életvitellel kapcsolatos ismereteket, amelyek hozzásegítik egészsége aktív megőrzéséhez, és a károsító hatások tudatos elkerüléséhez.

Az egészségnevelés eszközei általában:

- szemléltető eszközök – fotó, film, könyvek, kiállítások, bemutatók
- média – tévé, mozi, rádió, video
- informatikai eszközök – internet

8. KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS FOGALMA

Mivel az egyéneket nem vizsgálhatjuk elszigetelt individuumként, szükséges közösségi szinten átgondolni az egészségnevelés lehetőségeit.

A WHO folyamatosan vizsgálja, hogyan lehetnek képesek az egészség javítására tett erőfeszítések életképebb társadalmakat formálni. A felmérések megállapították, hogy a települések, városok lakosságának egészségét nagymértékben befolyásolják lakó- és munkakörülményeik, fizikai és társadalmi-gazdasági környezetük és az egészségügyi ellátórendszerek minősége és hozzáférhetősége. Ezen feltételek megváltoztatását két fontos akadályt gátolja: *a használható információk nagyfokú hiánya és az elégtelen politikai elkötelezettség.*

Ernst F. Schumacherrel (1966) szerint „a fejlődés nem a javakkal kezdődik, hanem az emberekkel, az emberek tanultságával, szervezetségével és fegyelmével. E három nélkül minden erőforrás rejtett, kiaknázatlan, pusztán lehetőség marad.” A megfelelő információ az egészség javításának alapfeltétele, amely mindenki ügye, és minden állami és nem állami szektornak hozzá kell járulnia a közösség fejlesztéséhez.

A marketing szakemberek felelőssége is, hogy tudásukat az egészségkultúra terjesztése érdekében használják-e vagy sem!

Közösségek alatt az emberek olyan összefüggő hálózatait értjük, amelyek a következő dimenziók mentén szerveződnek:

- lakóhely (település, szomszédság),
- a napi tevékenységet legnagyobb mértékben kitöltő elfoglaltság (pl. oktatási intézmények),
- munka (pl. munkahelyek),
- életkori jellemzőik (pl. idősök),
- demográfiai jellemzőik (pl. nők),
- esetleg közös problémáik, s az azokra adott közös válaszok, megoldások (pl. önszolgáltató csoportok).

A közösségi fejlesztés célja, hogy az emberek öntudatosabbak legyenek, látókörük szélesedjen, cselekvőképességük növekedjen, mert a közönyössé tett tömegek kiszolgáltatottsága az azt kihasználó érdekcsoportoknak kedvez.

Magyarországon az egészségfejlesztőknek szembe kell néznie egy sajátos kelet-európai individualizmussal, amelyet a szocializmus által passzivitásra ítélt állampolgárok képviselnek. Ez azt jelenti, hogy az emberek nagy része csak azt nézi, hogy mit vehetne el a társadalomtól, semmint azt, hogy mit tehetne hozzá. *A sok „királylány” és „királyfi” gátja az egészségesen működő közösségnek!*

A közösségfejlesztés a közösség önmaga által való fejlesztését jelenti, azaz az önmaga fejlődési irányainak meghatározása érdekében képes a kezdeményezésre, és képes cselekvő módon részt venni saját fejlesztésében.

9. A CIVIL SZEKTOR FONTOSSÁGA

Az önkéntesség a társadalmi aktivitás egyik legfontosabb megjelenési formája, mely fejlesztésére minden korábbinál nagyobb szükség van, hiszen a hagyományos közösségi támogató funkciók gyengülnek, a társadalomban egyre erősebben jelen van az elmagányosodás. Fontos, hogy e jelenségekkel szemben alternatívákat tudjunk felmutatni és erősödjenek az emberek összefogásán alapuló közösségi, civil kezdeményezések. Annak érdekében, hogy a civil szervezetek hosszú távú, programokba és szolgáltatásokba is be tudjanak vonni önkénteseket, szükség van a tudatos fejlesztésre, a civil szektor erősítése. (Önindító program, 2010)

„A civil társadalom kulcsszereplője a jogokkal és kötelességekkel rendelkező individuum, aki a közjó és saját maga érdekében kész alávetni magát az együttműködés és szolidaritás játékszabályainak, azaz kész szuverenitásának egy részéről önként lemondani.” (Alexander, 1998).

A pozitív érzelmi viszonyulás szolgáltatja a legfontosabb feltételt ahhoz, hogy a helyi lakosok kimozduljanak passzivitásukból, és elkezdjenek tevékenykedni a közjóért. A felelősségvállalás és részvétel, a kezdeményező- és cselekvőképesség a közösségfejlesztés leglényegesebb területei. A közösségfejlesztés társadalmi funkciója kettős: felszabadítja az emberek alkalmazkodási képességeit, és segít nekik abban, hogy

javítsák, tökéletesítsék, változtassák környezetüket. (Germain, 1985). A közösségfejlesztés felfogható prevenciós munkának is, mert célja a lokális közösségek megtartó erejének növelése is.

Hatékony egészségfejlesztés az egyének és a közösségek akarata, motivációja, valamint támogató társadalmi háttér nélkül nem lehetséges. Csupán az egyéni magatartásra, életmódra koncentrálni, a társadalmi struktúra és folyamatok megváltoztatása nélkül nem hatékony. A hatékony egészségfejlesztés csak a partnerség elve alapján képzelhető el. Szándékai, akarata ellenére senkinek sem „fejleszthető” az egészsége. Ebből következik, hogy az az egészségfejlesztés eredményes és hatékony, amely az individuumokat, közösségeket partnerként kezeli.

Az egészségfejlesztés, egészségnevelés megvalósításában az érintettek – a lakosság, a tanulók, a pedagógusok, a munkavállalók, a munkaadók, a nem állami és civil szervezetek, a helyi önkormányzat, illetve más hatóságok, az egészségügy, az oktatási intézmények, a szakszervezetek – egyenrangú félként vesznek részt. Ez a gyakorlat nem csupán demokratikus, hanem a jelenlegi társadalmi-gazdasági körülmények között a hatékonyságot és a fenntarthatóságot egyedül biztosító eljárás. Minél inkább erősebb a civil szektor, annál jobban működik a demokrácia az adott közösségben.

Kiemelkedő, befolyásoló szereplőként funkcionál a civil szektor, melyet a társadalom kontrollereként is lehet kezelni. Ennek az oka az, hogy a lakosság tagjaiból önkéntesen szerveződő, proaktív, a valós társadalmi, megoldandó feladatokra fókuszáló szervezetek azok, amelyek a társadalom lelkiismereteként is működhetnek.

Az állami szektor erőteljes részt vállalása segít abban, hogy az egészségkultúra sokkal hamarabb átültetésre kerüljön.

A magánszektor képviselői a társadalmi felelősségvállalásukkal jobban megvalósítják a tőke társadalmi hasznosulását.

A gazdaságtan oktatásával foglalkozó intézményekben az egészségkultúra elsajátítása után a diákok, hallgatók a kreativitásuk, önállóságuk révén sokkal inkább lesznek képesek vállalkozásokat indítani, a saját településük értékeit is hatékonyabban felismerni és kiaknázni.

10. A JÖVŐ

Kondratyev, akinek a neve a trendkutatások, a jövőkutatások kapcsán gyakran merül fel, érdekes megállapításra jutott. Szerinte az egészségügy lesz a következő ciklus (2010-2040) alapvető megaiparága, amelyben a gyógyszeripar, a gyógyászati technika, a táplálkozással kapcsolatos iparágak, a környezettechnológia, a biotechnológia, a turizmus és szabadidőipar, a pszichológiai tanácsadás, és ezek infrastruktúrája (könyvek, információk, tréningek, továbbképzések) fog fejlődni. Ezen kívül, Kondratyev a 2040-2080 közötti negyven évet az élettudományok korának jósolja.

Véleményünk szerint, ha egy társadalom elsajátítja az egészségkultúrát, akkor képessé válik a világban éleslátással élni, megtanulja a saját életét irányítani, a munkáját hatékonyabban ellátni, példamutató magatartással közösséget építeni, és a települést, amelyben él, dolgozik, sikeressé tenni.

Irodalomjegyzék

- [1.] Bierbaum Erika: Városkutató, város-identitás - Kutatási irányzatok és módszerek összefoglalása
- [2.] Böhm Antal: Térségi identitás Magyarországon, Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés, MTA, Bp., 2000.
- [3.] Enyedi György: A sikeres város, Ezredforduló, 1998/3.
- [4.] Meleg Csilla (2002): Iskolai egészségnevelés: A feladat újrafogalmazása. Magyar Pedagógia 102. évf. 1. szám 11-29.
- [5.] Aszmann Anna és Németh Ágnes (2000): Nemzetközi riport: Fiatalok egészségi állapota és egészségmagatartása, Országos Tisztifőorvosi Hivatal és Országos Közegészségügyi Központ Család-, Gyermek és Ifjúság Egészségvédelmi Főosztálya, Budapest, Kézirat.
- [6.] Kéri Katalin (1999): Mozaikok az egészségnevelés történetéből. Pécs, Kézirat.
- [7.] Kéri Katalin (2000): Rousseau magyar követője az egészségnevelésről. Egészségnevelés, 3. sz. 104–107.
- [8.] Meleg Csilla (1999): Az iskolarendszer és az oktatás szerepe az egészséggel kapcsolatos ismeretek közvetítésében. Új Pedagógiai Szemle, 4. sz. 64–75.
- [9.] Meleg Csilla (2001): Egészség. Lelki egészségvédelem és iskolafejlesztés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- [10.] Rókusfalvi Pál (1997): Az európai integráció emberi tényezői és a nevelés. Valóság, 11. sz.
- [11.] Bácskai Erika – Gerevich József: Ifjúság és Drogfogyasztás. 1997, Drogmegelőzési Módszertani Központ és Ambulancia.
- [12.] Forgács Iván: A változások hatása az egészségre. In Civilizáció és Egészség. Szerk. Bácsy Ernő – Mikola István. 2004, MTA Társadalomkutató Központ, 85–97.
- [13.] Pikó Bettina: Egészségtudatosság serdülőkorban. 2002, Akadémiai Kiadó.
- [14.] Forgács Iván (Forgács Iván: A változások hatása az egészségre. In Civilizáció és Egészség. Szerk. Bácsy Ernő – Mikola István. 2004, MTA Társadalomkutató Központ, 85–97.) és Mikola István
- [15.] Monspart Sarolta: Egészségnevelés. 2002, 43, 157.
- [16.] Sárvári Gáborné: Egészségtan. 2003, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- [17.] Tancz Tünde: Egészségnevelés. 2003, 44, 252.
- [18.] Dr. Tamasi József: Természetgyógyászati alapismeretek (Magyar Természetgyógyászok Uniója, Budapest, 2000.)

- [19.] Michael Murray - Joseph Pizzorno: A természetgyógyászat enciklopédiája (Jószöveg Műhely Kiadó, Budapest, 2000)
- [20.] Vercseg Ilona: Legalább ennyit a közösségfejlesztésről (2004)
- [21.] Campfens, Hubert bevezető tanulmánya a Community Development Around the World c. kötetből, University of Toronto Press, 1997.
- [22.] Gilchrist, Alison: Community Work in the U.K. Kézirat, 2000.
- [23.] Grayson, John: Civil Society, Community Development – training modul, 2000.61
- [24.] Miszlivetz Ferenc: A civil társadalom nyomvonalai az új európai térben. In: Magyar és európai civil társadalom, Pécs, 1999.
- [25.] Péterfi Ferenc: A helyi nyilvánosságot szervező módszerek. In: Varga A. Tamás - Vercseg Ilona: Közösségfejlesztés. Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 1998. IX. fejezet.
- [26.] Varsányi Erika szerk.: Megfigyelés és cselekvés. Válogatás a közösségi munka elméletéből, Balassi Kiadó, Budapest, 1999.
- [27.] Varga A. Tamás - Vercseg Ilona: Közösségfejlesztés. Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 1998.
- [28.] Habermas, Jürgen: Válogatott tanulmányok, Atlantisz, Bp., 1994.
- [29.] Habermas, Jürgen: Válogatott tanulmányok, Atlantisz, Bp., 1994.
- [30.] Koltai Zoltán: A magyarországi városok versenyképességének lakossági megítélése, 2004.
- [31.] Pfitzner Rudolf: Egyéni és közösségi identitás
- [32.] Lukovics Miklós: A regionális identitás a regionális gazdaságfejlesztésben, 2004.